

UIT HET LEVEN VAN EEN KUNSTENAARSPAAAR. Brieven van Johannes Bosboom. Verzameld en toegelicht door Mr. H. F. W. Jeltés. Met portretten en facsimile's, Amsterdam, S. L. van Looy, 1910

Het zij mij vergund aan te vangen met een citaat... uit De Nieuwe Gids van Mei 1886 Het „In Memoriam A. L. G. Bosboom-Toussaint”, vooraan in dat nummer afgedrukt, luidde als volgt:

„Ook zij is heen gegaan, ook zij, die jaren lang, sedert een vroeg rijpe jeugd tot in een groenen ouderdom de vreugde was van de besten onder haar volk. Zij heeft het beleefd dat twee geslachten haar hunne hulde brachten; het zeldzame voorrecht was haar, door geen harer tijdgenoten in die mate gesmaakt, dat de jeugd die met haar middelbaren leeftijd opgroeide, voor hunne ouders niet onder deed in bewondering en toegenegenheid.

„Een derde generatie heeft haar zien oud worden. Oud worden: niet verouderen. Want ook nu nog zal elk beminnaar der Hollandsche Letteren, ieder die begeerig is te weten hoever de literatuur van zijn onmiddelijke voorgangers het nieuwe ideaal is nabij gekomen, verwezen worden naar hare boeken. Zij heeft de besten van haar tijdgenooten niet alleen, zij heeft de eersten onder hare mede-letterkundigen, zij heeft Busken Huet en Vosmaer en Van Vloten doen berusten in de kunst hunner dagen. Als men later de literatuur-historie van dit land zal schrijven, dan zal van Mevrouw Bosboom worden gezegd, dat zij een der weinigen geweest is, die de hartstochten eener periode in hare werken wisten te belichamen. Een der weinigen, die zich niet als dilettanten voor hunne kunst hebben gezet, maar zich er tegenover stelden met den ernst van een ernstige kunstenaarsziel. Want hij heeft de woorden gedwongen den rhythmus harer stemmingen te volgen, en ze niet naast elkaar geschreven als doode teekenen eener gehuichelde geestdrift.

„Toen zij jong was droomde zij te zijn als Paul van Mansfeld en zij schreef haren droom in het Huis Lauernesse neer. In haren ouderdom riep zij in het binnenste hare ziel een Majoor Frans te voorschijn, die een deel der aspiraties deed leven, die zij in haar jeugd had gevoeld. En tusschen die beiden heeft zij de groote groepen harer begeerten en stemmingen gekomponeed en beschreven, in zoovele werken, dat een menschenleven niet te veel was om ze te doen ontstaan”.

Het was kort, nietwaar? maar het was zaakrijk, krachtig en overtuigend. Geen opgewonden lofgetoeter, maar een eerbiedige hulde. En vergis ik mij niet, dan zijn er, nú nóg, velen in den lande, ook onder de jongere en jongste litteratuur-beoefenaars, die er gretig en hartelijk mede instemmen.

Ik herinner mij een nog warmer woord van den fijnen kunstkenner André Jolles, dien wel niemand van ziekelijke piëteit voor de litteratuur uit de dagen onzer grootouders zal beschuldigen.

Niet alzo Mr. H. F. W. Jeltés, wiens eerbiedige en liefdevolle piëteit voor het talent en de persoon van Johannes Bosboom het voor mij liggend boekje deed ontstaan. Was het om, bij het ons voor-oogen-stellen van het kunstenaarspaar, dat in zijn titel wordt bedoeld, het volle licht te werpen op het mannelijk deel van dat paar, en die toch al zoo groote, mooie, innig-aantrekkelijke figuur van Bosboom nog heller op te doen glanzen door schaduw te brengen over die zijner trouwe levensgenoot? Het is niet onwaarschijnlijk... Met zekerheid vaststellen kunnen wij alleen, dat Mr. Jeltés het wenschelijk heeft gevonden ons — in zijn notitie bij de brieven van Bosboom aan J. D. Kruseman — spontaan en ongevraagd zijn opinie mee te deelen over de talenten der beroemde schrijfster die Bosbooms vrouw was. En dat deze kritiek, wel verre van geestdriftig te zijn, te niet schijnt te willen doen, dat wat toch de auteur zelf, zoowel door zijn hoofdtitel als door het citaat uit Busken Huet, als een soort van motto vóór in het boekje geplaatst, klaarblijkelijk in de eerste plaats heeft willen doen uitkomen, nl. dat het hier gold iets te openbaren uit het leven van een kunstenaarspaar, uit de